

Соколёнок

6/2016

ноябрь - декабрь

Ипази

КЪОБ ВАЗЛИК САБАН БИЦИДАРИЗ АДАБГЪУРАЙИ ДАГЪУСТАН РЕСПУБЛИКАЙИН ЖУРНАЛ

Ккундухъуз ихъ чІал

1. 2017 –пи йис хулан фуну гъушрахъди аьлакълу ву?

Дидкан фицдар мяълийир, шиърар, дургъунагъар аьгъявуз?

2. Дадайиз, бабаз, халайиз ва дустраз ЦІийи йис фицдар гафаринди мубарак апІидива?

3. Гафарин мяна ачухъ апІин.

Пешкеш, муштулугъ, цІакърам, савкъат.

4. Фуну жергейиъ гаф илтІибкІу мянайиъди ишлетмиш дапІна?

1) Гъизилин саяът

2) Гъизилин тІублан

3) Гъизилин хилар

4) Гъизилин сиргъйир

5. Вардиз асас лишан абг. Дурар фуну лишанди сатІи апІураш, йип.

1. Хумурзаг, туп, чарх, тІублан.

2. УкІ, гъюгълабач, арфани, мукІрук.

3. Хъад, чвул, къюрд, хъадукар.

4. Чювекк, Халагъ, Ляхла, ТІюрягъ.

5. А, и, у, э.

6. Мягъячгъала, Дербент, Каспийск, Къизляр.

7. ГъютІрахъим, кактус, руб, риб.

8. БикІура, урхура, жаргъура, ергура.

Пагъ, фу

Къади Бъадиов

ГЮРЧЕГ

ДАРИН

ДЮН'Я

Ширин вуруз багъри ватан,
Йишв гъич даршул мутан уткан.
Йиз ул гъич хътадабтур дюн'я.
Пагъ, фу гюрчег дарин дюн'я?

Дарзуз сад йигъ гъабшиситан,
Убхъура йиз беден айтан.
Клуразачвуз лап киваантан:
Пагъ, фу гюрчег дарин дюн'я.

Дарши гъубздар дерд-хажалат,
Гъарган акуб шлуб дар къисмат,
Дарза уъмрикан бейкеф зат,
Пагъ, фу гюрчег дарин дюн'я.

Гъушу йисар дарзуз гъайиф,
Клурдарза аплузди тяриф:
Ккундузуз багъри руг, мархъ йиф...
Пагъ, фу гюрчег дарин дюн'я.

СатИ дапИну халкъдин сабвал,
Мюкъкам аплинай ислягъвал.
Вардиз ибши жандин сагъ'вал,
Пагъ, фу гюрчег дарин дюн'я.

ГЪЮРМАТЛУ КАС ГЪИСАБ ШЛУБ ДАР

Ялгъуз чаин духъну машгъул,
КІваълан гъаърур жямъаѣт, гъул,
Саймиш дарур хизандин кІул,
Гъюрматлу кас гъисаб шлуб дар.

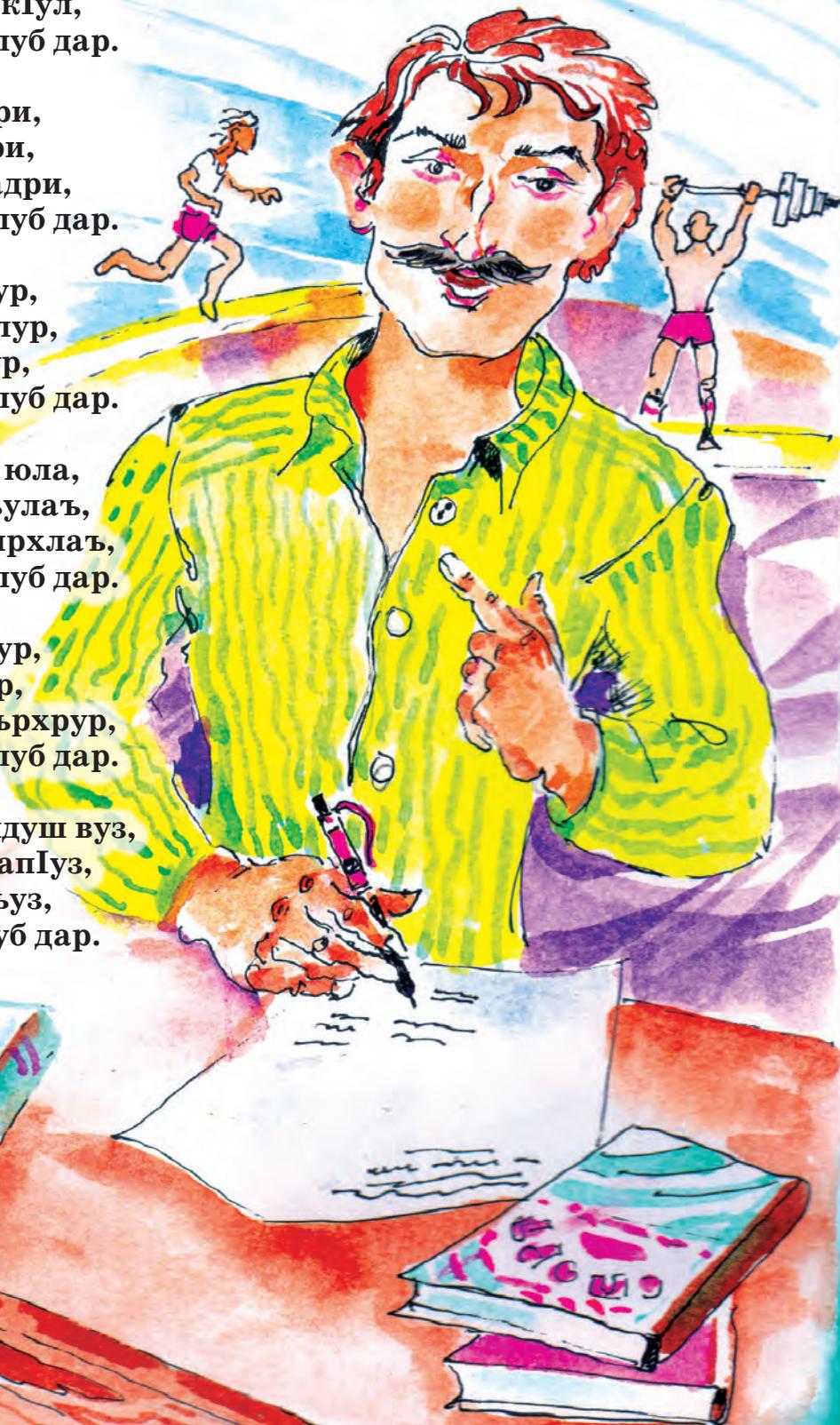
Ички дубхъну, шлур дири,
Чакан инжик апІрур вари,
Чан хизандин кутрур гъадри,
Гъюрматлу кас гъисаб шлуб дар.

Учв къадарсуз зади дисрур,
Ляхин дарди гъюлягъ шлур,
Тувру насигъят дибрисрур,
Гъюрматлу кас гъисаб шлуб дар.

Халкъарихъди дяргърур юла,
Футна-фатфа либхрур гъулаъ,
Аъдат-къайда гъибтрур ярхлаъ,
Гъюрматлу кас гъисаб шлуб дар.

Нубат дарди, гизаф улхрур,
Лазим дару гафар лихрур,
Гъучи духъну, юлдшиъ аърхрур,
Гъюрматлу кас гъисаб шлуб дар.

Гъюрматлу кас хъуз ккундуш вуз,
Хъюгъ яв гъиллигъ ужу апІуз,
Инсанвалин рафтарихъ гъуз,
Дарш гъюрматлу кас шлуб дар.

Норд Казымхан

Хулар

Август вазлин йигъарикан сад йигъан колхоздин раццарихътанзина гъулазди, лисундин вахтна, кьюр кас гьюрайти. Сар ягълир вуйи дурарикан, сар – исчлир. Ягълирихъ ярхи клару сумплар хъайи. Ярхлаан гълигуризира кмиди му кьюр касдин арайиъ ижми гьожат айиб алыю шуйи: дурари хилар хъарьрайи, лисундин манишназ дилгиди, дурар кми-кмиди рьякьюъ дейигъуйи ва хъасин рьякъ хъана гъялакди давам алыуйи. Гъачай, дурари фиткан улхураш, хъпехъухъа.

– Дюз мисал ву: багугъ клулгъан хъюбгъну пуч шулу, – клурайи ярхи сумплари. – Дарш сельсоветдин секретаари сифте чав гъаз законар ликрикк кживра? Шубуд йис мидиз улихъна гъулан гъацкъягъа гъайиристар хулар тикмиш дапину ими, хъа гъамус цийи хулар кжергъна. Тамгъа, диг дураариз, – ярхи сумплари хлихъди гъулан гъирагъдихъ кжергънайи хулар улупу.

– Я кас, белки жиглар гъутлуручву вахтна дугъан хуларин цаларра гъутлурукьину шул, ясан саб жара бала-хатла гъабхънушул, дарш шубуд йис кечмиш хъайизра инсанди цийи хулар тазатлан алыурин?

– Ав, алыур, эгер учв азгъун духънаш!..

– Кжебехъ, гъебехъдари айиб алыурвукан. Шамиглин хизандикан увуз хабар вувуз: дугъаз миржиб клулин кюлфет а, хъа чав гъадабгъурайиб ургъилур-миржцлур манат ву. Наънан ву дугъаз цийи хулар алыуз пул?

– Дугъан пул наънан вуш увуз алыгъдарзуз, гъит ккундуш гъюру йисан садсан хулар кжергъари. Ляхин жарабдиль ву. Гъатму кжергънайи ху-

турза, гъадму билегъиз «Москвич» машин уйнамиш дубхъна.

Исикк дейигънайи гъуландарик гъалабулугъ кабхъу. Дурар сар-сарихъинди илгликьину улхуз хъюгъю. Сельсоветдин секретарь ва райондиан дурфнайидар явашди гъваълан жигина улдучлву.

– Гъаму хулар «Москвичдин» пулихъ тикмиш дапйнайидар ву. Му хуларин эйси узхъан лотерейный билегъ дибрису... – сельсоветдин секретарь динпаягълийирин арайигъ гъючлву ва дупшгъян хил дибисну клару палтар али динпаягъли хъади мяракайиз улдучлву, – ... Айханум хала ву! Айханум хала, хулар явдар ву.

Бахтлуди, яв бай Расулихъди цийи хизан кжебгъну юкьв шадди гъарабхрияв имбу уьмур гъаму цаларин айитл!

Жъмявьягъдин члагъ дибиснайи. Айханум хала гъах гъаширси дейигънайи. Саб дупну гъулан-дар, дагрить айигъюбатлагъийрси, сабийишв'инди улхуз хъюгъю.

Къасумди, чан багахъ дейигънайи ярхи сумп-ларихъинди илгликьину, дугъаз чан мелз улупу. Ярхи сумплар саб дупну имбуосан ярхи гъаши ва исизди эрху.

Гъуландарин арайиъ русвагъди Айханум хала дейигънайи. Циб тинси уста Гъясанра хъайи. Дугъу жиниди чан къаши гъаши улар марщ алыурайи...

— Вари гьул дурушиш милаз, дугъан гъаллийрин руг алабхъну ккудубкгуз даршул, — клуйи тмундари.

Амма хъайигъан гизаф-цйбиди, аьхюр-бицйирди милаз вари гьул гъафнийи. Фици вушра, хъасин шли-вуш ктибтурайи ихтилатнахъ хъпехъубтан, жвуван улариинди вари гъябкъиш, ужу ву.

Дуфнайидарин арайиъ ярхи сумплар ва дугъан дуст Къасумра айи. Унчваригъ гюзгйир гъяхъубдихъан савайи, хуларин цаларра кми-ди лизибдихъди дарснайи: ккундуш гъваин руг алабхъуси дишла цийи хулариз яшамиш хъуз удучъв. Хулар багахълуйири гъахи гъар жюрейин парчйири дабалгнайи, унчварик гъяйклар керхнайи. Далдабуйинна зурнийирин мукъма-рихъди уч духънайи гьулан жигъил шубарина баяри сьаьтдин арайиъ хуларийн руг алабхъну ккудубкйнийи. Магъа хулар гъязур ву.

Гъваин, маш разиди, сельсоветдин секретарь дейигънайн. Дугъан багахъ цйиб улихънаси райондиан гъафи комиссийин членар хъайи. Дуларин машарра разиди вуйи. Секретари саб дупну ягъал сесниинди гъапи:

— Жямьяьт! Гъаму хуларин гъякънаан ихъ гъулаъ хайлин улхбар гъахънийи. Гъубшу вазлин айтI, валагъ, йиз жанди йисаринди дигригубсиб зурба аьзият гъизигнийиз. Хъебехъай бицйи ихтилатнахъ. Январь вазли пенсионерарин пуликан сумчур кепек кадабгъну, му кепкерин ерина узу лотерейный билет тувуйза. Сар дишагълийи чаз туву билет гъибисундайи, анжагъ узу дугъан пуликанра сумчур кепек ктабгънийза. Хъасин, тираж удубчIвиган, ли-

ларин исихъ хъайи гъазмийрстар йирси худлариз лиг. Дурарин эийи, Айханум халайи, чан уьмриъ циб дердер хъюгЮоркънин? Дугъан уьмур шадвалихъ гъацира къитуб гъабхъну, хъа Шамили чан худлар дугъан худларик карснуну аплурра. Зурба худлар тикмиш гъапиган, Айханум халайин худлариз ритъ, ясана акъ фици абхъиди? Гъаму вуйиз узу кЮурайиб. Гъамди йиз жандитъ цла ипрайиз!..

Ярхи сумглариз хъана фу-вуш пуз ккундайи, амма гъаму вахтна колхоздин шиглар зигурайи машинди къюр кас рякъюн му гъирагъдихъинди сар, тмуну гъирагъдихъинди сар жарра гъапгУ. Учвуз аьгъячвуз Табасарандин рякъяривъ хъадан вахтна фициб биширугъ шулуш! Гъюжата аплурайи ихъ дуьстар му биширугъди бегъемди ккереку...

* * *

Кжергънайи худларихъна афрар айи лентрира хъади Айханум хала гъафи:

— Къувват ибширичвуз! — гъапи дугъу.

— Ай хушгелди, Айханум! Увугъан гъарсаб дяхин вахтнинди аплур кас айклан? Гъаму жерге кЮулиз адабгъну, уьл ипгУз хътаркуз йикърар дапнайнача. Аьхиримжи гъван дивубра саб гъабши, уву афрар хъади гъюбра, — гъапи цалган, машинак инчI кади, уста Гъясну. Жигитъ айи гъадагъ батлрин къябазъ абснуну, думу яващди къудларикан дюзмиш дапнайнайи гъядраривъди исизди гъюз хъюгъю. — Гъан, Мурсал, удучъв дагриан, хиглар жикI. Афрарин неззет чиб маниди миди итIбазъ ву.

чав чакди Гьясан халуий.

Гъудужвну, думу явашди цал'ина гъушу...

Сельсоветдин секретарин цїйи хуларин гьякънаан гъулаъ гизаф ихтилатар гъахънийи. Дугъриданра, улхуз ляхинра айи. Ихъ ата-баб-йириланмина гъубзу аьдат ву сифте гъваъ алаб-хъури, хъасин унчвар ва ракнар рас апури, хуларин айтГишвар дюзмиш апури, цалар арсури... Хъа секретари вари терсди апурайи. Хулар ккудуклбан къяляхъ дугъу, гъваъ алда-рабхъди, айтГ йишвар дюзмиш гъапнийи.

Му вазлин айтГ биклуз аьгю гъуландари райондиз швнуб аьрза диш гъапнуш, дюзди гъисаб апуб читин ву, аьхирки райондиан комиссия гъафнийи. Анжагъ гъафидари сельсоветдин секретариз саб жюрейинна жаза тувундайи.

— Законар буш духъна, дуст Къасум, — гъапнийи думуган ярхи сумплари чан дустраз. — Яв улариинди гъябкъвузки, фици секретарин месэлайин гъякънаан гъафидар ипуб-убхъуб дапну, дишла машиндиз эъну, удучвну гъушнуш. Хъа уву узухъди гъюжатар апурва...

Бригадирари чпин членариз хябяхъган мялум гъапнийи: закур гвачнин Шамилин хулар элеркбан, дуарин гъваин руг алабхъбан милаз гъачай. Му мялуматди цїйи хуларикан яваш духънайи ихтилатар хъана арайиз гъач клуруган, бригадирарра кмиди теклиф апури гъючвру, — клуийи сасдари.

Айханум хагайи лентри багахь хьайи юкъуб мурчънан машинан гъванарикан сабнубдин дивну, алурчайин гърин исикк къайи штун гажин гъадабгъу, ва хъасин Гъсан халтуйин багахьна гъафи. Хъубз ари, Айханум, — гъапи устайи хилар хъиржъури. Фукъан вахт вуйизки уву гъапгъу хураг дириплри.

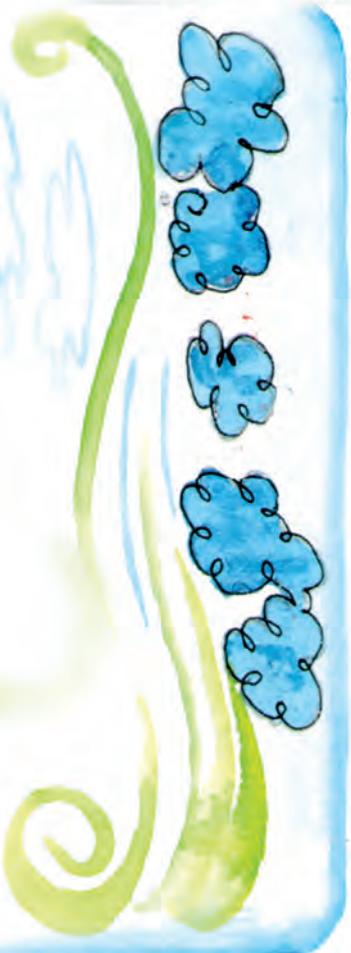
Къамкъарихъан исина батлри алацнайти ликар жвилгли килркллар али жиг'ин явашди диври, Мурсадра багахьна гъафи: — Аьгъявуз, Мурсаг Айханум хага афрарин фицир устад вуш. Пачагъдиз хураг аплру диншгълийихъанра мипсидар афрар апгъуз бажагъат удукъуйи.

— Търифар хъасин апларва, Гъсан. Гъач, Мурсал, хагайи яв хилар-ликарихъра шид хъубзура.

— Узу кгъруб дюз гъабшидин, Гъсан хагу? Айханум хага гъи дяхнинна дурушбан себегъаму вуйиштлан. Гъачининтанмина айи аьхир думу пичрахъан хъилицури. Лисун хъпаз ксилитбу улар удучлвну гъушдиз! Кюмгъриан удучлвру кумра кмиди гъапи ицциб вуйи, — зарафат гъапгъу Мурсадира.

— Афрар маслиндар вуйиз, Гъсан. Къваин илмийиз дюддин афрар яв къваз даккиндар вуйиб, — гъапи Айханум хагайи гажин, афрар айи лентри алурчайи сирниккна хъади гъяри. Чан ккуртдикан хилар марпц аплурри, Мурсадра дугъан къагъахъди алурчайиккна гъафи.

Устайина шагурди афрар итлурри миди, Айханум хага за духъну, гъванарин тепейикан сабтгъярин гъван гъадабгъну, думу цалинна хъади гъюз хъюгъю.

Гъсназ лигурайи. Гъясну гужназ къюбсан лик алдагъу. Улар ис дапӀну, дугъу гъайкал айи хил авашди абцу ва Айханумдихъна гъачӀабкку:

— Магъа.. — чав хил гъачӀабккхъанмина Гъсназ сьаьтӀан аргухъ вахт гъубшуси гъугъубжву. Айханумди хабахъ хъайи бицӀир гъавуш Гъснахъна туву, хъа чав гъайкал дибисну, думу явашди чан уларихъна багахъ гъапӀу ва сессузди, анжагъ кӀвантӀариинди гъапи:

— Камил?..

Хъа саб дупну аьлхъюз хъюгъю, сессузди ва аьжайибди, вари жандак сабийиш'инди гукӀни дапӀну. Хъана гъайкал уларихъна багахъ гъапӀу:

— Камил?

Саб дупну дишагӀлийи дюн'я бисруси:

— Ка-ами-и-ил!! — гъарай гъапӀу.

Гъяснан хабахъ хайи бицӀир гъилиркъу ва ишуз хъюгъю..

... ГъацӀйислан Айханумди чан бицӀи Мурад-ра накъвдик кивнийи. Гъясну Айханумдиз алафдин, гакӀвларин кюмек апӀуйи, амма Айханумдиз рякъюз гъузурдайи. ДишагӀли швуригъ ва мархъ, шадвал ва дерд вуйи...

— Ав, вахт аьжайиб мутму ву, — гъапи, ухът алдабхъну, Гъясну.

— ГъягӀидиза, Гъясан, — гъапи Айханум халайи ичӀи ленгри гъадабгъури. ДишагӀли хулаз хъуркъайизкъан, къаби уста дугъан къяляхъди лигури гъузнийи.

— Фици Айханум къаби гъахънуш! — гъапи

— Э-э-э, Айханум, кжатлабхъ гъван. Ыв ляхин вуйин гъванар гъахуб? — гъапи Гъсан халгуй.
— Гъач багахъна, халавадан.

Фужъан вахт вуйихъ адми саягънининди гаф-члаг дарагди.

— Саб гъванра кюмек ву, Гъсан, — жвабаб туву дашагълийи, ва думу алгурчайин гъариккна гъафи.

— Дугъриданра, Гъсан халгу, ихъ гъунши афрарин ахю устад ву. Гъадмукъан лентри-йир минна гъафну, амма миписдар ицци афрар гъитгундарза, — гъапи Мурсали, ччим кайи хилар гиршури. — Чухсагъул, Айханум хала.

— Увуэра чухсагъул, йиз бай. Хилар-ликсар сагъ ишрияв, къваъ айи мурадар кълулиз гъарах-рияв. Аглагъдин амрининди ккуни риш къисмат ишривуз. Мурсал...

— Ав, Мурсалиэра сарун хизан кжебгъуз вахт ву. Армияийиз душну гъафикъанмина му ляхин къаназ дигуб гъаз ву? — гъапи Гъсан халгуй, Айханум халайин фиксир давам аглури.

Мурсалин гаргилар уьру ранг ктатиганси гъаши.

— Расулихъан кагъзар гъюри шулин, Айханум хала, — гъапи дугъу кжебгънайи ихтилагтна-хъан ярхла шули.

— Ав, жан бай, тму йигъари гъафунуз. Шубуб вазлилан белъемди хулаз гъюроза, дибиклну кайи.

— Шубуб ваз шубуд йигъеси кючмиш хьиди, Айханум хала, фикрар мапан, — душну Мурсал гъудужву. — Учву дей, ихтилагтар алиннай, Гъсан халгу, къа узу душну сагъибсан ихъ даграъ «ялхъвнар» алиндиза. Мурсал гъушу.

ди кѹл хѣтѣбгѣну лигуз хѣюгѣю.

Исикк кѣайдарѣ папрусар зигури вуш-вушар апѹрайѣ. Хѣасин раккнихъ хѣайѣ ахѣин ру-кѣар уѣргѣюри сес гѣабши. «Хюни! Йиз хюни!» – гѣялак гѣаши Айханум. «Узу фу тувру гѣамус бицѣидариз?! Анжагѣ дишагѣли мурчвхѣан хѣтаркундар. Хлиѣ айѣ бачкѣли дугѣаз «кѣе-бехѣ, аьгѣ апѣин!» кѣѹрайѣ. Гѣацѣишварѣѣ ин-жик гѣапѣѹ хюндѣ разѣ дардѣ «муу» гѣапѣѹ. Хѣасин исккан Агѣайѣин сес гѣабши:

– Гѣѣ хюнитѣан яв хул'ан фуклѣа гѣабхурадар-ча. Хѣа уву кѣилигури гѣуз. Багарихѣди хѣана хѣялижѣди гѣидичѣ! – хѣади-хѣади тюрфенгар ѣйивури, лѣзи атлѹйир, кѣялихѣди хюнира хѣа-ди, мучѣѹ яркѣвар айѣ терефназдѣ гѣушу. Гѣа-чагѣар дишагѣлийир, бицѣидар ва кѣабидартѣан адру гѣуларѣѣ, чѣиз кѣкуниб апѣури, лицурайѣ. Хѣасин, фашистарин кѣѹллан маргѣ ѣйивну, дурарин гѣюжум дебкѣиган, гѣачагѣарихѣнара хил гѣачѣабкѣуз гѣабхѣнийѣ. Дурарин аьхир пучуб гѣабхѣнийѣ. Гѣарсаб лѣхниз чан диван а.

... Сагѣ дарши ликѣриз гѣясайихѣди кѣюмек апѣури гѣюрайѣ Гѣясну учѣ Айханумдин хуларихѣна багахѣ шлужѣан, лапра явашдѣ ликар алдагѣурайѣ. «Му хабар фицѣи тувидѣ Айханум-диз? Дурнихѣди жѣвуван хил гѣядѣхѣюб гѣулай ву, узу дупну кѣкуни кѣюб гаф пубтѣан. Магѣа Айханумра, чан бицѣирсир байра хабахѣ хѣади. Кѣорпи бицѣир – Мурад бабкан хѣубкан Камилѣз хабаркѣан гѣабхѣундайѣ...» Гѣяснан кѣюбиб ликарра шакарси духѣнайѣ. Ваѣ, ликарихѣан му кѣюб гафнан гѣагѣишин гѣабхѣуз шуладѣйѣ... Айханум гѣах гѣаширси, улар гѣададагѣди

— Аъжайибнан мутму даринхъа инсандин уьмур: хабар хъайизра, лигарва, аьхюну пай нанан-вуш гъубшну, — ухьт алдабхъну, гъапи Гъясан халгуйи. — Къваин илмияв, Айханум, узун ичъ хулар аплру вахт?

— Гъийин йигъеи, Гъясан. Думу йигъар къваълан гъярин? — чан нубатнаъ дпшагълийи-риланра ухьт алдабхъну.

— Сумчурна къюд йис гъубшну... Дидхъан-мина фукъан хулар гъаплунза. Гъаму хулар аь-хиримжидар вуйиз. Шамилдин гъюрмат дайиш, гъамрарра аплурдайза. Учъ хулар узун гъаплу садни хулар вуйиз. Тамгъа дураар...

Къюридра Айханумдин хулариз лигуз хъюгъю, хивл аплин къабидариз гъамусдиз ду-рар гъяркъьдар дайи. Ярхи уьмур хъаплу хула-рин цагаривъ айи гъванарра кмиди ритъарна мархъар куркъбу клару духънайи.

... Ав, Айханумдин гъийин йигъеи думу вахт къваин илмийи. Камиллина дугъан сумчуривъ я далдабу, я зурна адайи. Къюридра йигтимар, ду-рар Мирзахандин муздураар вуйи. Амма Табаса-рандизра аку йигъар гъафи. Камилна Гъясан, къюр дуст, сатлиди бегдиз габанвал аплрудар, гъулаъ колхоз тешкил гъабшиган, сарпидар вуди дидин членар гъахънийи. Йигъну чоглел-ривъ лихбан къаяляхъ, дураар йишвну ликбездиз урхуз-биклуз дубгъуз гъягъюйи.

Сад йигъан Гъясну Айханумдихъан Камилдин терефнаан дуфну хил ккун гъаплинийи. Гъамци Айханумна Камил хпирна жилир гъахънийи...

— Къваин илминав, Гъясан, ич хуларин цал аохъу йигъ?

... Къюрд бицидара ахуз каъну, Айханум фронтдиз хътауз хъайин атнар урхури деънайи. Саб дупну гъаџишварин сикинвал тюфенгарин плакъари члур гъаплу. Лампайин акв кутлубшвну, Айханум унчвихъинди гатлархъу. Хуларихъинди атлуйирин десте гъюрайи. Варидарин исикк ккайдар лизи гъайвнар вуйи. «Гъачагъар!» – Айханум мурччвахъинди хъахъу. Магъа дурар раккнихъна хъуркъу. Раккнарин зарб сес гъабши.

– Эй, арцц раккнар, яв мичли ахин мани аплуз жигъиларин десте хъади дуфназа, – члигъ гъабши исккан. Му сес Камилихъди сатлиди дявдиз гъау Агъайинуб вуйи. Анжагъ Агъа Дербентдиан гъергну дуфну гъачагъарин дестейк кучлвнийи. Атлуйирин дестейи гъягъя гъиву. Шли-вуш гъали:

– Йицлур жигъилихъанра ккуму харан миркк дибиснайи ахин мани аплуз даршул!
Гъягъйир хъана зарб гъаши.

– Эй, дишагъли, яв игит жилирин чил бачукл ип аган исизди! Дугъаз думу сарун герек хъибдар. Шлиз аьгъя дугъан клул наан дабхънаш.

Айханумдин клваз, чаллан гъирмаж гъивубси, ицру гъаплу. Мурччвхъан хъадаркну, ишуз хъюгъю бицирсир бализкъан дилигди, дугъу аваради чан жилирин палтар уч аплуз хъюгъю. Исикк ккайдар, фу-вуш клури, гъягъйир йивурайи. Палтарна бачукл саб чарчнягъ гъитлу. «Ваъ, уз'ин ил илмиди Камилин палтар учвуз къисмат хъидар, намус дудугънайи хуйир!» – чав чакна гъали дишагълийи ва, палтарра хъади, хъана мурччвягъ гъючлвну, члатинди яваш-

... Йишвну зурба сел улубхънийи. Гвачини
Гъясанна Камил хударихъна гъафиган, накъ
ярхи йигъди гъацлү цалин ерина дурариз гъва-
наринна батрин тепе гъибихънийи. Аьлхъюз-
ра, ишүзэра ляхин айи.

— Гъадму йигъланмина узү цаларин якъин
уста гъахъунза, — гъапи Гъясан халгуйи.

... Худар шубуб вазлиган ккудукъинийи. Кол-
хозди туву саб гъйивнин фурихъди, гъванарра
шидра зигури, худар дивуб рятъят ляхин дайи.
Чвну Айханумдиз байра гъахънийи. Жигьил
хизандин бахтнан къадар адайи. Амма къваин
алдру бага гъафи — дьви кжебгъу.

...Гъясназ сабпну чаз дих аплурайиси гъаб-
ши. Гъаму вахтна душмни гъиву туп гъутлүбкү.
Гъясан члүл духъну околдиль дахъу. Гъудужв-
ган, дугъан хартл гъабгъу йифу хъацлнайи.
Гъясназ хъана чаз дих аплурайиси гъугъубжву.
Вицли манзилназ гъажаригъиган, дугъаз гъи-
дардиси околдин сабну жвурнахъинди хъахъ-
найи Камил гъяркъю. Дугъан маш йифтлан ли-
зиди вуйи; сабну хлихъди дугъу фун дибиснайи,
хъа къюбпиб, алдадакуз клүри, къючалси, чакк
ккудубкънайи.

— Камил!..

Гъясан дустрахъна ккатлархъу.

— Гъясан... чве... хъуркъунва... йиклүразу... Ай-
ханумдиз йип... Расул... — Камилгин клүл, гардан-
диль айи табар гъудулгубси, сабпну гагүл гъю-
нихъинди хъабхъу. Гъясан мухриан гъарай
утлүбчвчу. Камилгин йифу абснайи хлиъ хъасин
Гъясназ гъйикал гъибихънийи. Думу Айханум-
ди жилир дьвдиз гъятъруган тувуб вуйи.

Урш ва Рамазанов Тумтин Къаб

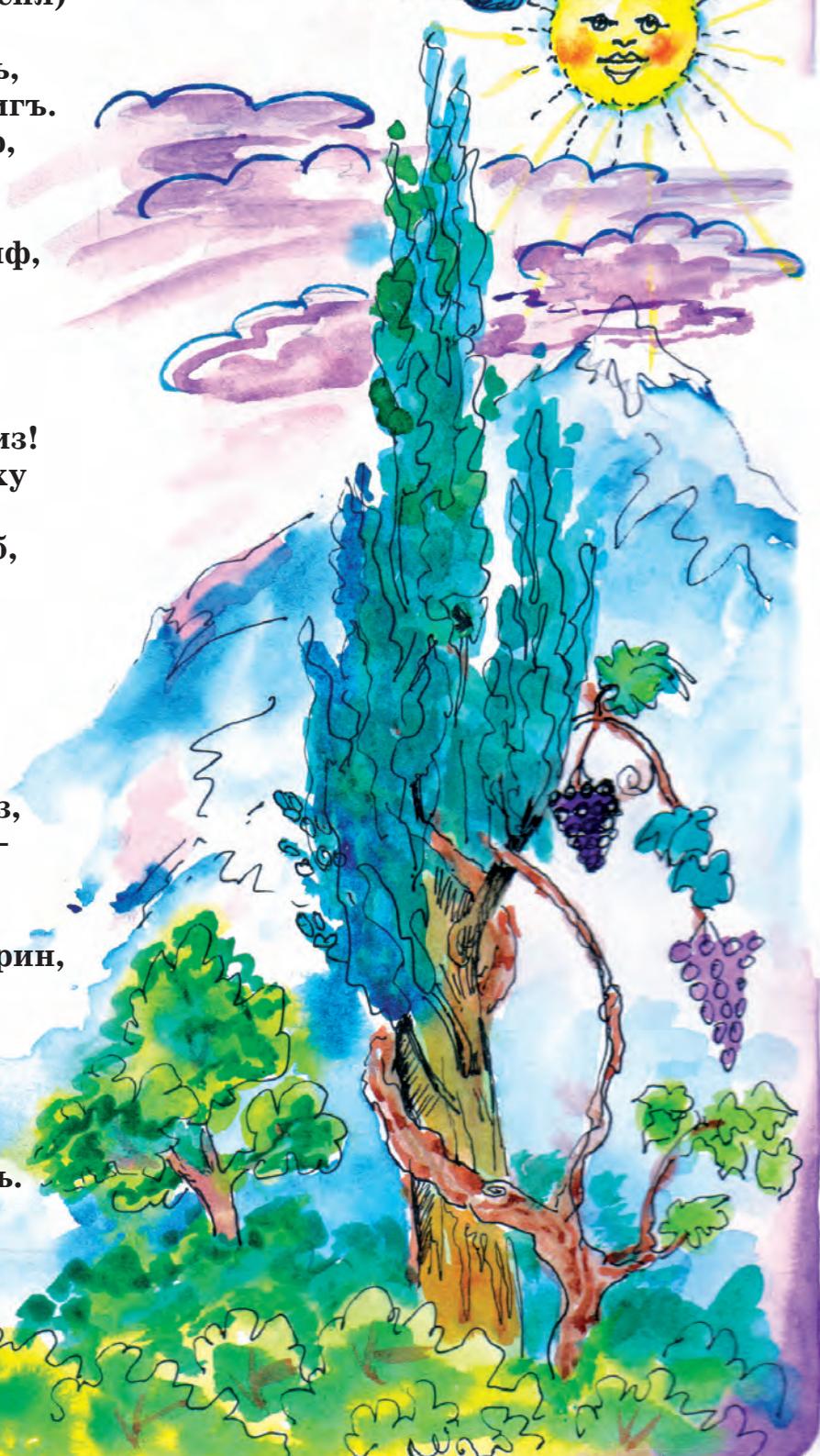
(Басня)

Туври мухриз хъадукран ригъ,
Тумтин каб гъя уршин гъаригъ.
Дюзмиш шула тумтин кабар,
Урши шадди заргна ибар.

Урш хъюбгъну чан апуз тяриф,
Меъли гафар дарди гъяйиф:
– Гъарарин шагъ узу вуза,
Шилхъан хъуз шул узуси за?
Саб лиг ву йиз ягъалвализ,
Къаш-къаматнан гюрчег`вализ!
Чвул гъафисси тумтар чатху
Йиз кюлеригъ шулу гъатху.
Гъар каблин гъагъ кило ву саб,
Шире ургуб дердназ сабаб!
Икрам туври тажраз му йиз,
Кюлер дапна гъарари ис...

– Урш, мапана ахю гафар,
Аълхъюри а ув`ин дифар, –
Тумтин къабли гъалпу дидиз,
Уву яв гъякъ къиматнаъ бис, –
Йиз бегъери, йиз клажари
Дубхнав`ина абур вари.
Дарш шулдарвугъ йимиш ширин,
Я тувдарва хъадну серин...

Йиз айгъамнан гафарин му
Дюзди уву йиз гъавриъ ахъ.
Бязи касар урши шулу,
Халуйин гъайгъушнан хабахъ.

БИТІ ЗА ТЪЮТ/РАХЪИМ

Сбасня

КидибтІну чан арсран симбитІ,
Мушвягъ-тушвягъ либцура битІ.
Чурдиъ айи гъяйван кегьер,
Ктаршул кІури дидик зегьер
Либгуз хъюгъну, дубхъну тяжуб,
Вушул кІури думу ужуб.
Ккибиржура ликариккан,
Хиял апІин тувра икрам,
Сабан пну битІ улиз гъябкъдиз
Йивурайиб кІалам гъяйвниз...
Му битІ гъябкъзуз сабансана:
Зарар тувуз ккунди хъана
ИлтІибкІурай йицралан чав,
Улиъ ади агъвдин ялав.
Лиж абгури, му йиц гъябгъюр,
Дишла мина гъютІрахъим гъюр,
Гъабшиси къаці йивуз гъязур,
БитІ рижвнихъан диди бисур.
БитІран йивбу зазарилан,
Шавли дубхъну, дубгу аман.

Инсанарра гъяркъниз гагъ-гагъ
Гъаму битІси писдар валлагъ.
Гъаддиз, инсан, ебхъ му йиз дих,
Уъмриъ кІаруб мигъибтан рих.

6. Тувнай гафарин къяляхъ фуну гъяйванатарин ччвурар дикИдива?

Аьмалдар ...

ГучІбях ...

Гашун ...

АцІу...

7. ИчІи кьутабаригъ табасаран алфавитдин гъярфар дикІ.

5		7		11		13		17		24	31		37		43
---	--	---	--	----	--	----	--	----	--	----	----	--	----	--	----

8. Табасаран гъулариз гъялижвди (хялишди) гъягъюрхъа.

1. Чпин ччвурнан аьхиригъ [гъ] сес ебхъру гъулар.

2. Зилдик гъулан гъунши гъулар.

3. Чпин ччвурнак тІил слог кайи гъулар.

4. Хив райондин гъулар.

5. Табасаран райондин гъулар.

6. Чпин ччвур У гъярфналан дикІру гъулар.

9. Фикир апІин ва йип. Гъяфтайин йигъар.

1. Накъ гъербе йигъ вуйи. Гъи фу йигъ ву?

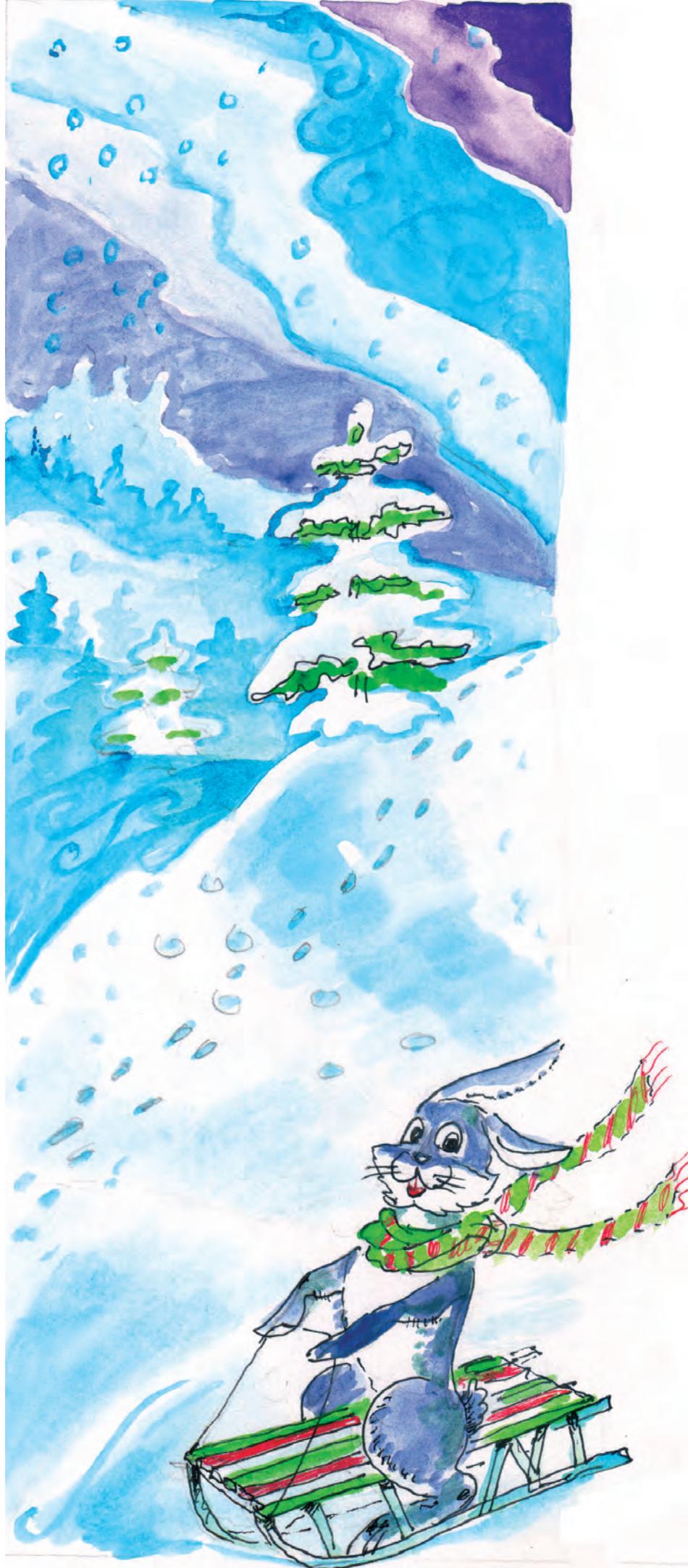
2. Закур хамис йигъ хъибди, накъ фу йигъ вуйи?

3. Гъи, итни йигъан, ухъу табасаран чІалниинди мяъли апІурхъа.

4. Юкъуд йигълан ухъу гъяйванатарикан ихтилат урхидихъа.

5. Думу гъяфтайин фуну йигъ хъибди?

Гъязур гъапІур Ширинат Жамалиева ву.

Соколёнок Плази

6/2016

ноябрь - декабрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель :
Министерство печати и информации РД.

Регистрационный номер
ПИ №ТУ05-00348 от 01.12.2016г. вы-
данный управлением Роскомнадзора
по республике Дагестан.

Издается с января 1990 г.

Главный редактор
Мурад Ахмедов

Редколлегия:
А.Исмаилов (зам. гл.редактора)
Т.Зургалова (ответ. секретарь)
Ф.Султанова (редактор выпуска)
П.Асланов
Г.Омарова
Ш.Шахмарданов
С.Кюребегова
А.Абдурахманов
Э.Ашурбекова

Худ. редактор З. Даганов
Тех.редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталибов
Художник обложки М. Муталибов

Выход в свет 29.12.2016 г.
Тираж 419 экз.
Заказ № 356

Типография: ООО «Издательство «Феникс
пресс».
Адрес типографии: 367018, РД г. Махачкала,
ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель: Государственное
бюджетное учреждение Республики
Дагестан «Редакция республиканских
литературных журналов «Соколенок» и
«Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя: 367000,
РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, д.55.

Табасаранский язык.
Индекс: на год - 31170,
на полугодие - 78433.

Цена свободная.